

SERİ

B

CİLT

XIV

SAYI

1

1964

ISTANBUL ÜNİVERSİTESİ
ORMAN FAKÜLTESİ
ORMAN İŞLETME İNŞAAT ENSTİTÜSÜ

ISTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ORMAN FAKÜLTESİ DERGİSİ

ANTALYA DOLAYLARINDA ALAGEYİK VE BEZOAR KEÇİSİ

Yazan :
Prof. Dr. Savni HÜŞ

Antalya ve dolaylarına has olan büyük av hayvanlarından Bezoar keçileriyle Alageyiğin korunması ve üretilmesi maksadiyle alınması gereken tedbirleri yerinde incelemek üzere Sayın Prof. Gafur Acatay ile beraber 6.2.1964-11.2.1964 tarihleri arasında bu mntakada yaptığımız bir tetkik gezisinin sonuçlarını bildirmeyi faydalı bulmaktayım.

Antalya ve dolaylarında korunması ve üretilmesi bugün için bir zaruret halini almış bulunan iki önemli av hayvanı Alageyik ile Bezoar dağ keçisidir. Bunlardan Alageyik yayılış alanı itibariyle özellikle Akdeniz mntakasında yaşama ortamı bulmasıyla tanınmış olan bir av hayvanıdır. Yıllar boyunca yapılagelmiş bulunan usulsüz avlanmalar sebebiyle bu nadide hayvan halen yok olma durumuna düşmüş ve avı yasak olmasına rağmen avlanmasına maalesef şiddetle devam edildiği görülmüştür. Bundan 15 yıl önce Antalya'ya çok yakın bir mesafede bulunan ve şehrin bir mesire yeri mahiyetinde olan (Düzlerçamı) ormanında ve hatta bugünkü İşletme binalarının kurulmuş bulunduğu alanda Alageyiğe rastlanmakta olduğu mahalli avcılar ve ilgililer tarafından ifade edilmiştir. Diğer taraftan Alageyik etinin bir zamanlar Antalya pazarlarında satılacak kadar bol olduğu da Antalyalılarca bilinen bir gerçektir. Bir taraftan nüfusun artışı diğer taraftan da köylüsü ve şehirlisi ile bu hayvanın ısrarlı bir şekilde peşine düşülmesi neticesinde Alageyik, yükseklik bakımından yaşama yeri olan sahalarn dışına ve yukarılarına sığınmak mecburiyetinde kalmıştır. Normal olarak diğer büyük av hayvanlarından Yaban Keçisi ve Muflon gibi av hayvanları da besin maddelerinin bol olduğu daha alçak sahalarda yaşamaları gerekir iken ürkütülmeleri sebebiyle yerlerini değiştirmek ve daha yüksek mntakalarda az ve yetersiz besin maddeleri ile hayatlarını idame etmek zorunda kal-

maları sonucu olarak gerek normal yaşamalarında gerekse üremelerinde gerilemenin meydana gelmesine sebebiyet vermiştir.

Alageyik menşei bakımından Akdeniz memleketlerine has olan bir hayvandır. Bu bakımdan bu hayvana yabancı olarak İspanya, Sardunya, Yunanistan, Rodos, Güney Anadolu, Cezayir ve Tunus'ta rastlanmakta ve genel olarak Avrupanın diğer yerlerine ve hatta Kuzey bölgelerine buralardan getirilmek suretiyle ithal edilmiş bulunmaktadır.

Alageyiğe çok yakın bir tür olan ve sadece boynuz teşekkülâtındaki bazı önemsiz farklar dolayısıyla ayrı bir tür olarak sayılan Cervus (Dama) mesopotamiae'nın İran ve Mezopotam'ya'da yaşadığı bildirilmektedir. Buna göre güney bölgelerimizde bulunan Alageyiğin muhtemelen bu tür olması düşünülebilir. Alageyiğe eskiden Bandırmanın güney Batısındaki Bozlar ve Trakya'nın Meriç nehri boyundaki dağlarda rastlanırken bugün sadece azda olsa bulunduğu yerler daha ziyade Toroslarm kuzey mallelerini teşkil eden dağlardır. Bu durum Alageyiğin normal yaşama sahaları dışına çıkmak suretiyle daha yüksek yerlere sığındığının bir delilidir. Alageyik tabiatı itibariyle geyiğe nazaran daha düz ve orta yükseklikteki dağlarda yaşar ve çayır ve tarlalara bitişik olan yapraklı veya karışık ormanları tercih eder. Bu duruma göre Alageyiğin halen gerek Antalya Merkezinin gerekse Manavgat'ın yüksek yerlerinde görülmesi ürkütülmesinin tabii bir sonucudur. Bezoar keçileri memleketimizin Güneybatı, Güney ve Kuzey Doğu bölgelerinin yüksek mevkilerinde yaşamakta buna karşılık Alageyik ise halen ve çok mahdut miktarda Güney ve muhtemelen güneybatı bölgelerinde bulunmaktadır. Bu bölgelerde rastlanan Alageyiğin ise maalesef mevcudunun son kalıntıları olduğu anlaşılmaktadır. Bu bakımdan Antalya'da korunması ve üretilmesi ilk plânda ele alınması gereken Alageyik ve sonra da Bezoar keçisi gelmektedir. Orman Genel Müdürlüğü ve Antalya Orman Başmüdürlüğüne de bu ihtiyaç duyularak iki büyük av hayvanının korunması ve üretilmesi maksadıyla av üretme yerlerinin kurulması teşebbüsüne geçilmiş bulunmaktadır. Bu tasavvuru gerçekleştirmek maksadıyla mahallinde yaptığımız incelemede Antalya Orman Başmüdürlüğü tarafından Orman Genel Müdürlüğüne teklif edilen ve birisi Düzlerçamı Örneği İşletmesi ile sınır teşkil eden Yenice Bölgesine ait saha, diğeri de Manavgat İşletmesi ormanları içerisindeki uygun sahalarda olmak üzere iki yerde tesisi düşünülen Av Üretme yerinden özellikle Düzlerçamı Örneği İşletmesi ormanı sahası üzerinde durulmuştur. İlk plânda bu sahanın ele alınmasının sebebi üretilmesi düşünülen av hayvanlarının korunması bakımından müemmen oluşu, turistik yönden önemli bulunuşu ve

bölgenin Antalya merkezine yakınlığı dolayısıyla üretilecek hayvanların mahalli halk tarafından kolaylıkla görülerek mntakamın hususiyet arzeden ve miktarları çok azalmış ve yok olmaya yüz tutmuş bulunan nadide av hayvanlarını yakından tanıyarak onlara karşı sevgi ve şefkat hislerinin uyandırılmasının sağlanmasıdır

Bu bölgede uygun bir Av Üretme Sahasının ayırılması bakımından turistik önemi haiz tarihi Güllük (Termesus) harabeleri yolu üzerinde bulunan Yenice kahvesi mevkiindeki maileler tetkik edilmiş ve üretme sahası içerisinde bulunması gereken besin maddelerine elverişli bitkilerle su durumu araştırılmıştır. Bu sahada kısmen yem bitkileri olarak kullanılabilir Delice, Mersin, Defne, Akçakesme, Daphne, Quercus coccifera, Fontenesia, Similax, Asparagus Sp., Arbutus andrachne, Zakkum, Yabani incir, Hayıt, Ruscus'lar, Pistacia'lar, Styrax officinale gibi maki elemanları tesbit edilmiş, suyun mevcut küçük dereler, yalaklar tesis edilmek suretiyle islâh edildiği takdirde temininin mümkün olduğu görülmüş ise de mailenin çok sarp ve kayalık oluşu bakımından sahada yapılacak çevrinti masrafının yüksek ve kazıklarının çakılmasının müşkül bulunuşu, diğer taraftan da harabelere gidecek olan yolun üretme sahası içinden geçtiği takdirde nakil vasıtalarının bu yoldan işliyeceği sebebiyle gürültüden hayvanların ürkeceği ve giriş kapısından kaçacağı düşünülerek tesisi tasarlanan saha içerisine bu kısmın ithali uygun bulunmamıştır. Bunun üzerine aynı mailenin Düzlerçamı Örnek İşletmesine bakan Güney kısmı içerisinde kalan yolu ile aynı işletmenin Güney sınırını teşkil eden Karamançayı arasında kalan sahalar tetkik edilmiştir. Bu sahada ve özellikle Düzlerçamı'nın Karaman bölgesinde Alageyiğin yaşadığı avcılık yapan mahalli köylülerce belirtilmiştir. Gerçekten yukarı Karaman köyü avcılarınca Düzlerçamı ormanı içerisinde ve takriben 270 rakımlı bir yerinde 1958 yılında vurulmuş olan Alageyiğe ait boynuzun tarafımızdan görülmesi de bu sahada Alageyiğin mevcudiyetini teyit eder mahiyette bulunmuştur (Resim : 1 ve 2). Düzlerçamı ormanı genel olarak rakım bakımından Alageyiğin yaşamasına uygundur. Ancak besin maddelerini teşkil eden ve yukarıda belirtilen bitki türlerinin yeter derecede mevcut olup olmadığının tetkiki entansif bir incelemeyi gerektirmektedir. Su bakımından Karaman çayında Yaz aylarında dahi mevcut bulunan devamlı su bu ihtiyacı karşılayacak bir durumdadır. Ancak sahanın doğusunda bulunan ve çok derin bir yar içerisinde akmak suretiyle Güney doğuda Karaman çayına karışan suyun renk bakımından koyu yeşil bir su oluşu hayvanlar için zehirleyici bir tesiri olabilecek mineral madde çözeltilerini ihtiva etmesi itibariyle tetkik ve ana-

lize muhtaç bir durum göstermektedir. Bu bakımdan bu suyun menfi bir tesiri haiz olduğu takdirde üretme sahasının sınırları dışında bırakılması gerekmektedir.

(Resim 1) : Alageyik boynuzu
(Manavgat)

(Resim 2) : Manavgat dolaylarında
vurulmuş olan bir Alageyik'in
Kış postu.

Özellikle Alageyik için bir üretme yeri olarak düşünülen sahanın nisbeten genişçe bir alan olması ve takriben 400-500 hektarlık bir sahayı kapsamaması gerekmektedir. Bu husus da göz önünde tutulmak suretiyle üretme sahası olarak tefriki düşünülen yerin sınırları takriben şu şekilde olacaktır.

Doğuda Örnek İşletmenin sınır çayını dışarıda bırakmak üzere bu çayı takiben Güneye doğru Karaman çayına ulaşmak suretiyle Güneyde yer yer Karaman çayını müsait mahallerden keserek güney batıya doğru yöneltmekte, Karaman çayını ve Değirmen alanını takiben de

Kuzeye doğru orman yolunu ve Belenbaşı'nı takiben Kelkayrak civarında sınır çayını dışarıda bırakan hududa ulaşmaktadır.

Tetkikatımıza iştirak eden Orman Başmüdürü ve Örnek İşletme Müdürüne Av Üretme sahasının kuruluş şartları ve istekleri açıklanmış bulunmaktadır. Bu esaslar dahilinde ilgililerce mntakada entansif bir araştırma yapıldıktan sonra üretme sahasının kat'i sınırının tesbiti mümkün olacaktır. Diğer taraftan Düzlerçamı ormanı bir Örnek İşletme olması dolayısıyla kat'i amenaşman plânının 1964 yılı içerisinde yapılmasının Örnek Devlet Orman İşletmeleri Teknik Yönetme Kurulu tarafından kararlaştırılmış bulunduğu öğrenilmiştir. Plân çalışmaları sırasında saha entansif bir şekilde tetkike tabi tutulacağına göre üretme sahası için belirli olan isteklerin gerçek durumunun ancak plânın ikmalini müteakip tayini mümkün olacaktır (Resim : 3).

Manavgat işletmesi ormanlarında da Alageyik ve Bezoar Dağ keçisinin mevcudiyeti soruşturmalarımız ve bu mntakada avlanmış olan hayvanların post ve boynuzlarının tetkiki ile tesbit edilmiştir. Mezkûr İşletme Müdürlüğünden alınan bilgiye göre Manavgat'ın Karabük bölgesi Ballı Bucak serisi hudutları dahilindeki Oluk Köprü çayının Oluk Köprü mevkiinden turistik önemi haiz tarihi Zerk harabelerine kadar uzanan saha ile Taşağıl ve Avason Bölgeleri arasındaki Kapan ismi ile anılan sahada Dağ Keçileri ve Alageyiğin bulunduğu anlaşılmaktadır. Bununla beraber bu bölgenin merkezden uzaklığı, hayvanların bakımı ve korunmasının güçlüğü gibi sebeplerle buradaki ikinci bir av üretme yerinin bilâhere tesisine gidilmesi uygun görülmüştür.

(Resim 3) : Antalya dolaylarında vurulmuş olan bir Bezoar Keçisi boynuzu.
(Uzunluk: 114 sm, Uç açıklığı: 59 sm,
Ortatadaki açıklık: 41 sm.)

Netice olarak : Antalya Orman Başmüdürlüğü Ormanlarının Alageyik ve Bezoar keçisi için Örnek bir av üretme yeri tefrikine elverişli bulunduğu tespit edilmiş ve ilk plânda Düzlerçamı örnek işletmesi ormanları içerisinde esas itibariyle Alageyik ve deneme mahiyetinde olmak üzere Bezoar keçisinin üretilmesi uygun görülmüştür.

Tarihi ve turistik önemi haiz ve bu sebeple pilot bir bölge olarak ele alınmış bulunan Antalya'nın av favnası bakımından da zenginleştirilmesi hem tabiatı güzelleştirme hem de, ekonomik değer bakımından üzerinde öncelikle durulması gereken bir husustur.